

بحران‌زده‌ای مانند منطقه زیر صحرای آفریقا مناسب باشد، سرمایه‌گذاری شود. با وجود چنین هشدارهایی مصر تاکنون گام‌های جدی برای سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی خود برداشته است. این در حالی است که رشد تصاعدی بهای محصولات پایه کشاورزی در ماه‌های اخیر تا آن جا پیش رفته که احتمال اشاعه گرسنگی در این کشور و سایر کشورهای در حال توسعه را قوت بخشیده است. در این شرایط سازمان ملل متحد نسبت به بروز سونامی گرسنگی هشدار داده و نگران است که این بار مردم تعدادی از کشورها به خاطر سونامی گرسنگی از بین بروند. در صورت تشدید این روند و کمبود محصولات غذایی در جهان، مصر یکی از آسیب‌پذیرترین کشورهاست زیرا بخش زیادی از محصولات غذایی مورد نیاز این کشور وارداتی است و در صورت کمبود غذا در جهان این کشور برای تامین غذای مورد نیاز مردم خود با مشکلات حادی مواجه خواهد شد.

مصر و خطر انقلاب گرسنگان

بر اساس گزارشی که چندی پیش فائو با عنوان «بحران افزایش قیمت مواد غذایی» در جهان منتشر کرد، ۳۳ کشور دنیا در معرض تنش‌های اجتماعی ناشی از افزایش قیمت هستند که مصر یکی از این کشورهاست. در حال حاضر در مصر همه جا از «انقلاب گرسنگان» سخن در میان است و در پی افزایش بهای مواد غذایی این کشور دچار بحرانی جدی شده است. کارشناسان امور مصر می‌گویند که افزایش بهای مواد غذایی در این کشور اوضاع مصر را انفجاری‌تر از ناآرامی‌های سال ۱۹۹۷ که در آنها ۷۰ تن کشته شدند، کرده است. در شرایط فعلی اوضاع و گرانی محصولات غذایی در این کشور آن چنان وخیم است که در قاهره ارتش از ناوایی‌ها محافظت می‌کند. بهای مواد غذایی اصلی مانند نان و برنج، در ماه‌های گذشته در مصر نیز افزایش زیادی داشته و گفته شده است که دلیل این مساله فقط گرانی مواد غذایی در بازارهای جهانی نیست، بلکه دولت حسنی مبارک، رئیس‌جمهور نیز از حل مشکلات اجتماعی در مصر عاجز است. در ماه‌های گذشته، بهای مواد غذایی اولیه در مصر، افزایش انفجاری داشته است. قیمت برنج دو برابر شده، بهای گوشت پرنده که برای مصری‌های تنگدست تنها منبع تامین مواد پروتئینی است، حدود ۱۴۰ درصد و قیمت

دولت مصر و تلاش برای تبدیل بیابان به مزرعه

آن نگران باشند. این موضوع از آن جهت حایز اهمیت است که تنها بهای گندم در بازارهای جهانی در یک سال گذشته، ۱۲۰ درصد افزایش داشته است. این در حالی است که قیمت سایر مواد غذایی مانند ماکارونی، روغن و شکر نیز در طی یک سال گذشته دو برابر شده و در هفته‌های اخیر صف‌های طولانی‌ای در مقابل ناوایی‌ها در مصر تشکیل شده و موجب گلابه و شکایت مردم گردیده است. به همین علت سران مصر به دلیل نگرانی از ناآرامی‌های اجتماعی، نام ۱۵ میلیون نفر دیگر از مردم این کشور را به فهرست افرادی که صلاحیت استفاده از یارانه‌های دولتی را دارند اضافه کرده است.

دولت مصر و ترس از سونامی گرسنگی

به گفته بان‌کی‌مون، دبیرکل سازمان ملل متحد، تولید مواد غذایی در جهان تا سال ۲۰۳۰ باید ۵۰ درصد افزایش یابد. برای این کار لازم است هر سال بیش از ۱۵ تا ۲۰ میلیارد دلار در اقتصاد کشاورزی کشورهای فقیر و در حال توسعه، از جمله برای تحقیق و پژوهش در زمینه تولید محصولات قوی و پربازده که برای کشت در مناطق

شاید جالب باشد بدانید که مصر دومین واردکننده بزرگ غلات در جهان است و از معدود کشورهایی است که دوم سوم غذای مورد نیاز خود را وارد می‌کند. این کشور به دلیل چندین دهه بی‌توجهی به ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای بخش کشاورزی و افزایش ناگهانی قیمت محصولات کشاورزی در جهان، با چنان شرایط خاص و دشواری مواجه شده که افزایش تنش‌های اجتماعی تنها یکی از این مشکلات است. در واقع باید گفت کشوری که سابقه کشاورزی در آن بیش از ۵ هزار سال است و ۴۳ درصد از نیروی کار آن در بخش کشاورزی مشغول به کار است، در شرایطی قرار گرفته که در قاهره ارتش مسوول محافظت از ناوایی‌ها شده است!

دولت مصر و عواقب بی‌توجهی به بخش کشاورزی

دولت مصر هر چند در سایه رونق صنعت گردشگری که اولین منبع درآمد ملی مصر به شمار می‌رود، طی سال‌های گذشته درآمدهای خوبی کسب کرده ولی به دلیل افزایش ناگهانی محصولات غذایی طی ماه‌های گذشته هزینه‌های بسیار سنگینی را برای تامین غذای مورد نیاز ۸۰ میلیون نفر مصری پرداخته کرده است. هر چند دولت حسنی مبارک، رئیس‌جمهور مصر ظرف سال‌های گذشته بخش کشاورزی را تبدیل به محور توسعه مصر کرده ولی با این حال کشاورزان مصری هنوز شاهد تحول چشمگیری در این عرصه نبوده‌اند و زیرساخت‌های صنعت کشاورزی این کشور همچنان با چالش‌های فراوانی نظیر فرسودگی، ضعف تکنولوژیکی، کمبود سرمایه‌گذاری و... مواجه است. مشکل دیگر مصر این است که تنها ۴ درصد از اراضی این کشور قابل کشت است و همین موضوع باعث شده که این کشور دو سوم از غذای مورد نیاز خود را از خارج وارد کند. در واقع باید گفت کشاورزی در مصر هر چند سابقه‌ای چند هزار ساله دارد، ولی این کشور هیچ وقت دستاوردهای چشمگیری در این عرصه نداشته و بیشتر از اینکه تولیدکننده باشد یک مصرف‌کننده بوده است. هر چند مصر ظرف دهه گذشته مشکلی برای تامین غذای مورد نیاز خود نداشته است، ولی افزایش چشمگیر قیمت محصولات کشاورزی در جهان ظرف ماه‌های گذشته باعث شده که سران این کشور نسبت به ادامه‌ی روند افزایش قیمت‌ها و عواقب

شیر ۳۰ درصد افزایش یافته است. به گفته بانک جهانی، ۳۰ میلیون نفر از جمعیت مصر ناچارند با یک یورو و ۳۰ سنت در روز یا کمتر سرکنند. ولی در محله‌های فقیرنشین نیز بهای شیر به لیتری نیم یورو رسیده است. بدین گونه درآمد روزانه یک نفر، حتی برای خرید سه لیتر شیر کافی نیست.

دولت مصر و تلاش برای پیدا کردن یک راه حل

مشکلات ناشی از افزایش قیمت محصولات غذایی و نگرانی از خشم مردم باعث شده که دولت‌ها به فکر چاره‌اندیشی برای مبارزه با این بحران بیفتند و مانع از سست شدن پایه‌های حکومت خود شوند. برای مثال عربستان قصد دارد برای در امان ماندن و مقابله با بحران جهانی غذا، به کشت محصولات استراتژیک در خارج از این کشور بپردازد و محصولاتی نظیر گندم، جو، سویا، برنج و... را در کشورهایی نظیر سودان، اوکراین، پاکستان و... کشت کند. در این میان مصر نیز قصد دارد برای تامین بخشی از نیاز غذایی خود، علاوه بر استفاده‌ی پهنه از اراضی کشاورزی، اقدام به تبدیل بیابان‌ها به مزارع نماید. در همین خصوص «محمود صفوات محی‌الدین» وزیر سرمایه‌گذاری مصر در گفت‌وگویی با هفته نامه آلمانی «اشپیگل» از تلاش مصر برای تبدیل بیابان‌های این کشور به اراضی زارعی خبر داده است. بنابر مصاحبه محی‌الدین، دولت مصر حتی این کار را به طور آزمایشی در یک منطقه با سودان انجام داده و موفق شده با استفاده از منابع آبی استفاده نشده بیابان‌های منطقه Aswan High Dam را به مزارع کشاورزی تبدیل کند. مصر هر چند در اجرای آزمایشی این طرح آن هم در منطقه‌ای کوچک موفق شده، ولی در اجرای گسترده‌ی این طرح با مشکلات بزرگی مواجه است. این موضوع از آن جهت حایز اهمیت است که مدرن‌سازی بخش کشاورزی به سرمایه‌گذاری هنگفتی نیاز دارد. محی‌الدین در پاسخ به این سوال که مصر چگونه می‌خواهد هزینه‌ی اجرای چنین طرح پرهزینه‌ای را تامین کند می‌گوید: «ما برای تحقق این هدف به همکاری دولت و بخش خصوصی نیازمندیم زیرا به پیش‌نیازهای زیربنایی مانند احداث جاده و راه‌آهن احتیاج داریم. در واقع باید بگویم که آن طور که ما حساب کرده‌ایم تبدیل هر چهار هزار و ۲۰۰ متر از اراضی صحرا به مزارع کشاورزی ۲۸۸۵ دلار آمریکا هزینه در پی خواهد داشت». هر چند دولت مصر تلاش خود را آغاز کرده است، ولی یکی از مشکلاتی که برای عملی ساختن این طرح با آن مواجه است، ناتوانی مالی کشاورزان مصری است. وزیر سرمایه‌گذاری مصر در پاسخ به این سوال که دولت چگونه می‌خواهد مشکلات کشاورزان را بر طرف کند به اشپیگل می‌گوید: «ما از مشکلات کشاورزان مطلع و در حال تلاش برای کاستن از مشکلات اقتصادی و مالی آنها هستیم. به همین علت است که ما در حال حمایت از ایجاد موسسات اعتباری کشاورزی هستیم که وام‌های کم‌بهره و با اقساط طولانی مدت به کشاورزان پرداخت می‌کند. ما از کشور پاکستان به عنوان الگو استفاده می‌کنیم، جایی که این سیستم قابلیت خود را اثبات کرده است. این در حالی است که ما کارشناسانی نیز از هندوستان برای کمک به عملی شدن برنامه‌هایمان دعوت کرده‌ایم». هر چند که دولت مصر برای عملی شدن طرح‌های کشاورزی خود از بانک جهانی نیز کمک‌هایی دریافت کرده و این بانک پشتیبانی مالی ۲۸ پروژه کشاورزی این کشور را بر عهده دارد. یکی دیگر از موانعی که دولت با آن مواجه است از بین رفتن بخش وسیعی از اراضی کشاورزی این کشور در دلتای نیل است.

محی‌الدین در پاسخ به این سوال اشپیگل که مصر چه برنامه‌ای برای جلوگیری از تغییر کاربری اراضی کشاورزی دارد، می‌گوید: «یکی از مشکلاتی که ما با آن مواجه هستیم، افزایش جمعیت است که این مساله خود را به صورت ساخت و سازهای لجام گسیخته در مناطق روستایی نشان می‌دهد. همین مساله باعث شده بخشی از اراضی کشاورزی که صاحبان آنها در اداره‌ی آن با مشکلاتی نظیر کم‌آبی و... مواجه بوده‌اند، فروخته شده و به ساختمان‌های مسکونی تبدیل شوند. به همین علت ما قصد داریم شهرهای مسکونی جدیدی در صحراها و سایر مناطق ایجاد کنیم تا روند توسعه شهرنشینی در روستاها را متوقف کرده و به مناطق دیگری هدایت کنیم».

اهدای وام یا اشتغال

کاذب

نیاز به نقدینگی مناسب و متناسب با نوع فعالیت اقتصادی در بخش کشاورزی مهمترین و اساسی‌ترین نیاز برای آغاز یک پروسه تولیدی است و همان طور که جریان خون در بدن باعث می‌شود که تبادل مواد در حد بسیار عالی انجام شود و حیات انسان تثبیت گردد، نقدینگی نیز چنین حالتی را در بخش کشاورزی دارد. اما با این حال و با وجود تاکیدات رییس جمهور و مقام معظم رهبری بر مهم بودن صنعت کشاورزی و به حرکت درآوردن چرخه تولیدی آن، متأسفانه شاهد هستیم که قوانین بانک‌ها و یا بوروکراسی‌های مختلف اداری سبب عدم پرداخت به موقع و یا منصرف شدن فرد متقاضی می‌گردد.

با توجه به امار و ارقام می‌توان این گونه استنباط کرد که اکثریت فارغ‌التحصیلان گرایش‌های مختلف کشاورزی در شرایط مناسب مالی برای آغاز یک پروسه تولیدی در این زمینه نیستند. جوانی که در ابتدای مسیر زندگی خود قرار دارد، چگونه می‌تواند از دانشی که دولت و یا خانواده با صرف هزینه‌های زیاد برای او به وجود آورده استفاده کند؟

اگر فرد جوانی که علاقه‌مند به کار در زمینه تخصصی خود است، طرح مناسبی را تهیه کند تا خواهد به واسطه آن حرکتی اقتصادی انجام دهد، آنقدر از این اداره به آن اداره می‌شود که کلاً فراموش می‌کند قصد انجام چه کاری را داشته است. زمانی که وارد لابی وزارت کشاورزی می‌شویم، دیدن جوانان علاقه‌مندی که با صورت بهت‌زده و مضطرب کارتی را به مسئول حراست داده و سرگردان از اتاق‌های مختلف ساختمان این ور و آن ور می‌روند بسیار عادی است و کوچکترین واحد یا قسمتی نیست که این دانش‌آموختگان را راهنمایی کند.

به راستی قضیه از چه قرار است که با وجود تاکیدات مقامات مختلف کشور، نه تنها هیچ گونه پاسخگویی صحیح و عملی در این راه وجود ندارد، بلکه برای برخی از کارکنان سر و کله زدن با فارغ‌التحصیل جوانی کار به نوعی سرگرمی نیز تبدیل می‌شود.

درست است که بانک کشاورزی با راه انداختن سیستم‌های پاسخگویی مانند «طرح سبز» یکسری اطلاعات و راهکارهایی را ارائه می‌کند، اما برای ۸۰ درصد متقاضیان این کار فقط جنبه تئوریک دارد و هرگز عملی نمی‌شود. مثلاً فرد جوانی که قصد احداث یک واحد پروراری دارد، چگونه می‌تواند زمینی پیدا کند که اولاً در حریم نباشد، ثانیاً سند قطعی شش‌دانگ به نام متقاضی نیز داشته باشد و ثالثاً ۲۰ درصد آورده هم باید لحاظ شود. البته آقایان لطف کرده‌اند و از بابت داشتن سند، این امتیاز را قایل شده‌اند که اگر اجاره‌نامه ۵ یا ۱۰ ساله هم بیاورند، مورد قبول است. حالا آیا آنان از خود پرسیده‌اند که با توجه به شرایط حاکم، فردی هست که زمین کشاورزی خود را در این مدت زمانی به کسی واگذار کند یا خیر. باید از خودشان سوال کنیم اگر شما زمین کشاورزی داشته باشید ۵ یا ۱۰ ساله اجاره می‌دهید؟ از کجا معلوم که نرخ اجاره امسال تفاوت فاحشی با سال‌های بعد نکند و... لذا چون امکان تهیه سرمایه و نقدینگی برای اکثر متقاضیان این صنعت دشوار است، نرخ بیکاری این طیف بالاست. از همه‌ی اینها بدتر، خطر سرخوردگی که طیف جوان فارغ‌التحصیل را تهدید می‌کند، از بیکاری بیشتر است. جوانی که نمی‌تواند شغل مناسب پیدا کند، خانواده هم نمی‌تواند تشکیل دهد، آیا تضمینی هست که به انحراف، ناهنجاری‌های اجتماعی، اعتیاد و... روی نیاورد؟

به راستی لازم است که فکری به حال فارغ‌التحصیلان شود تا آنان که بدون تجربه عملی و سرمایه وارد کارزار تولید می‌شوند، سرخورده و ناتوان نشده و از طرف دیگر منابع مالی دولت نیز به هدر نرود.

امضا محفوظ
فارغ‌التحصیل بیکار تهرانی